

Examensarbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Pedagogik

Pedagogy

Miljöns betydelse för barns bild- och formskapande i förskolan.

En kvalitativ intervjustudie med sex pedagogers uppfattningar om miljöns betydelse för barns bild- och formskapande i förskolan

Lena Andersson & Anna-Lena Ullberg

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

MITTUNIVERSITETET

Intuitionen för utbildningsvetenskap

Examinator: Staffan Löfqvist staffan.lofqvist@miun.se

Handledare: Ann-Katrin Perselli, ann-katrin.perselli@miun.se

Författare: Lena Andersson, lean1100@student.miun.se & Ann-Lena Ullberg
anis0704@student.miun.se

Utbildningsprogram: Lärarprogrammet 210hp

Huvudområde: förskola, förskoleklass

Termin, år: VT, 2014

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV)

Examensarbete inom
lärarutbildningen, 15 högskolepoäng

Miljöns betydelse för barns bild- och formskapande i förskolan

En kvalitativ intervjustudie med sex pedagogers
uppfattningar om miljöns betydelse för barns bild-
och formskapande i förskolan

**Lena Andersson
Anna-Lena Ullberg**

Abstrakt

I vår studie har vi undersökt pedagogers uppfattningar om miljöns betydelse för barns bild- och formskapande i förskolor och Reggio Emiliainspirerade förskolor. Vi har genomfört kvalitativa semistrukturerade intervjuer med sex verksamma pedagoger på sex olika förskolor varav tre utav dessa är Reggio Emilia inspirerade.

Några av de slutsatser vi drar utifrån studien är att fritt bild- och formskapande är viktigt i förskolan för att barnen ska få använda sin fantasi och kreativitet. Även språk och samspel framstår som betydelsefullt i skapande med bild och form. Det fria bild- och formskapandet behöver också kompletteras med styrt bild- och formskapande för att barnen ska utvecklas mer. Studien visar på att pedagogers uppfattningar definitivt har betydelse för hur miljön utformas för barns bild- och formskapande i förskolan. Det ter sig som att en miljö kan vara urvattnad eller innehållsrik som i sin tur kan påverka barnens skapande. Miljön spelar därför stor roll och bör vara tillåtande och inspirerande med rikt material placerade i barnens höjd. Det framkommer även att det finns en svårighet med att placera material i barnens höjd när det gäller skapande med de yngsta barnen. Vidare framkommer det i studien att pedagogerna ger barnen mer inflytande i den bild- och formskapande miljön än förr. Genom att pedagogerna dokumenterar och observerar kan barns intressen synliggöras. Därefter kan pedagogerna eftersträva att skapa en meningsfull miljö som stödjer barns lärande och utveckling.

Nyckelord: fantasi, kreativitet sociokulturellt perspektiv, rum, material, tid, dokumentation, utveckling, lärande

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Inledning	1
Bakgrund	2
Vad innebär bild- och formskapande i förskolan?	2
<i>Fritt skapande med bild och form</i>	2
<i>Styrt bild och formskapande</i>	2
<i>Sociokulturellt perspektiv på bild-och formskapande</i>	2
<i>Skapande och kreativitet stödjer språkutvecklingen</i>	3
<i>Bild- och formskapandets historia i förskolan</i>	4
<i>Reggio Emilia pedagogikens historia</i>	5
Betydelsen av miljöns utformning	5
<i>Rummets betydelse för fantasi och kreativitet</i>	6
<i>Inredning och tillgänglighet på material</i>	7
<i>Pedagogers arbete med miljö för barns bild- och formskapande</i>	8
Syfte	10
Metod	11
Metodval	11
Urval	11
Intervjuer för datainsamling	12
Validitet och reliabilitet	12
Forskningsetiska frågor	13
Resultatets genomförande	14
Metoddiskussion	14
Resultat	15
Bild- och formskapandets betydelse i förskolan	15
<i>Fritt bild-och formskapande</i>	15
<i>Styrt bild-och formskapande</i>	16
<i>Bildskapande leder till lärande inom andra ämnen</i>	17
Miljöns utformning för barns fria bild- och formskapande	17
<i>Rummets betydelse för barns möjlighet till fantasi och kreativitet</i>	18
<i>Tillgängligt och otillgängligt material</i>	18
<i>Barns inflytande i utformningen av miljö</i>	21
Sammanfattning av resultatet	22
Diskussion	23
Betydelsen av barns bild- och formskapande i förskolan	23
<i>Fritt skapande med bild och form</i>	23

<i>Styrt bild-och formskapande</i>	23
Miljöns betydelse för barns skapande med bild och form	24
<i>Material och inredning</i>	25
<i>Barns inflytande i utformningen av miljön</i>	26
Slutord.....	26
Fortsatt forskning	27
Referenser	28
BILAGA 1: Missiv till intervjupersoner	31
BILAGA 2: Intervjufrågor	32

Inledning

Allt som omger oss och som skapats av den mänskliga handen, hela kulturens värld, i motsats till naturens, en produkt av den mänskliga fantasin och det mänskliga skapandet som bygger på denna fantasi (Vygotskij, 1995 s.14).

Med citatet vill vi betona vikten av barn ska uppmuntras till att använda sin fantasi och kreativitet.

Enligt Braxell (2010) kan pedagoger ta till vara på barnens egen vilja att lära. Barnen kan själva finna lärande med hjälp av rätt bemötande och miljöer med bra kvalitet. I Läroplanen för förskolan (Lpfö 98) (Skolverket, 2010) finns tydliga spår av den inspirerande pedagogiken från Reggio Emilia som har gett en förnyelse av svenska förskolor. (Colliander & Strähle & Wehner- Godee (2010). I Lpfö 98 (Skolverket, 2010) utgör miljön en viktig del för barns utveckling och lärande:

Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. (Lpfö, 2010 s.6)

Vi är båda intresserade av bild- och formskapande i förskolan. Under verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och arbete i förskoleverksamheter har vi uppmärksammat förutsättningarna i miljön för barns bild- och formskapande. Dessa erfarenheter har i sin tur gett oss inspiration till studien. Det finns ett generellt rykte om att pedagoger ger barn på förskolan en bra miljö och tid där de får utveckla sitt skapande (Braxell, 2010). Det skiljer sig från Nordin-Hultman (2009) som påtalar att den svenska miljön upplevs som hemlik genom att det finns för lite material för laborerande och experimenterande i svenska förskolor. Lenz-Taguchi (1997) beskriver miljön som både synlig och osynlig. Den synliga miljön kan människor se och ta på (planlösning, arkitektur, möblering, material). Den osynliga miljön handlar om pedagogernas synsätt och förhållningssätt till varandra och barnen.

Utifrån vårt intresse och erfarenheter av den bild-och formskapande miljön i förskolan vill vi göra en studie där vi undersöker pedagogers uppfattningar om miljöns betydelse för barns bild- och formskapande i förskolor och Reggio Emiliainspirerade förskolor. Vi är även intresserade av pedagogers uppfattningar om bild- och formskapandets betydelse i förskolan. Till vår studie använder vi oss av tidigare forskning som är relevant. Vår ambition med studien är att ge ett bidrag till forskningen som förhoppningsvis inspirerar verkamma pedagoger när det gäller den bild- och formskapande miljön i förskolan.

Bakgrund

I bakgrunden presenteras tidigare forskning som har relevans för studien. Till att börja med ges en inblick om vad bild- och formskapande innebär i förskolan. Vidare beskrivs betydelsen av miljöns utformning.

Vad innebär bild- och formskapande i förskolan?

Granberg (2008) beskriver hur bild- och formskapande skiljer sig åt. Bildskapande handlar om allt tvådimensionellt skapande. Författaren beskriver att målning, olika trycktekniker, collage, frottage och teckning hör till bildskapande. Formskapande handlar om ett tredimensionellt skapande med konstruktioner i fasta material och även material som är formade av plast. Trä, papp, papper, retur, och naturmaterial är exempel på fasta material och dit räknas bl.a Duplo.

Fritt skapande med bild och form

I förskolan finns både fritt och styrt skapande med bild och form. Löfstedt (2001) menar att fritt bild- och formskapande handlar om att barn bör få frihet att uttrycka sig och att pedagogernas roll är att understödja utan att lägga sig i och störa barnen. I det fria skapandet bör det finnas material i förskolan som barnen kan skapa med själva. Det är bra med material som är helt gratis eller billigt eftersom barnen då kan slösa (Braxell, 2010, Skoglund 1990). I stället för att lägga pengar på dyrt material kan förskolan satsa på ordentliga verktyg som det finns tillräckligt antal av så att barnen inte behöver vänta på varandra. Väntan kan göra att kreativiteten blir hämmad enligt Braxell (2010).

Styrt bild och formskapande

Det finns även kritik mot fritt bild- och formskapande. Både Änggård (2005) och Löfstedt (2001) har genom sina forskningar kommit fram till att enbart fritt bildskapande inte är det enda rätta. Det behövs bildaktiviteter som är styrda av pedagoger för att ge barn tillgångar till olika uttryckssätt i bildskapande. När det gäller fritt bild- och formskapande för ett och tvååringar har barnen inte alltid fri tillgång till saxar, tuschpennor och flytande färger ur en säkerhetssynpunkt (Änggård, 2005).

Sociokulturellt perspektiv på bild- och formskapande

I ett sociokulturellt perspektiv är språk och samspel viktigt för lärandet. Genom språket kan människor utbyta erfarenheter med varandra och skapa kunskap. I samspel med andra lär vi människor och utvecklar färdigheter samt kompetenser. Vi använder oss av verktyg eller redskap såväl fysiska som intellektuella eller språkliga när vi agerar och försöker förstå vår omvärld. Ibland kan människan behöva lite hjälp av andra människor och kan då tillsammans klara av problemet. För den processen kan begreppet ZPD (zone of proximal development) användas. På svenska kallas det för närmaste

utvecklingszon. Utvecklingszonen handlar om vad en människa kan prestera själv utan stöd och vad människan kan prestera när han eller hon samarbetar med andra eller att den vuxne leder (Säljö, 2000). Gunilla Lindqvist skriver i förordet att Lev Semenovic Vygotskij anses vara upphovsman till det sociokulturella perspektivet (Vygotskij, 1995). Han studerade människan i förhållande till litteratur och konst. Skapande liknar Vygotskij vid ett barns födelse som resultatet av en långvarig graviditet där ett foster har utvecklats. Den främsta formen av skapande för små barn är ritandet och det är något som de gärna vill göra utan att vuxna behöver uppmuntra till det. Ritandet erbjuder barnet ett enkelt sätt att uttrycka sig som engagerar dem. Det kreativa och skapande arbetet har betydelse för barnets mognad och utveckling. Små barn som t.ex. gör huvudfotingar tecknar inte efter verkligheten utan ifrån minnet. När barn i förskolan närmar sig sex års ålder kan intresset och glädje för ritandet att hämmas. I skolan finns det barn som har intresset och glädjen kvar och det är oftast barn som är begåvade och blir stimulerade av hemmet och skolan. Barn går igenom olika stadier i ritandet. Dessa stadier är till stor del liknande för alla barn. Fantasi är grunden för all skapande aktivitet inom kulturens alla områden och ger möjlighet till det vetenskapliga, konstnärliga och tekniska skapandet. (Vygotskij, 1995)

Allt som omger oss och som skapats av den mänskliga handen, hela kulturens värld, i motsats till naturens, en produkt av den mänskliga fantasin och det mänskliga skapandet som bygger på denna fantasi (Vygotskij, 1995 s.14).

Vygotskij (1995) förklarar fantasin genom att beskriva hjärnans kombinatoriska förmåga. Hjärnan fungerar inte bara för att återge eller bevara tidigare erfarenheter. Hjärnan fungerar också till att kreativt bearbeta, sammanlänka och bilda nya förhållanden och uppföranden av elementen ur tidigare erfarenheter. Det är människans skapande sysselsättning som gör henne framtidsinriktad, som formar sin framtid och i samma stund förändrar sin nutid.

Skapande och kreativitet stödjer språkutvecklingen

Granberg (2008) skriver att samtidigt som små barn skapar pratar de ofta. Det verbala språket hos små barn är dåligt utvecklat men det utvecklas i bild- och formskapande genom att de får måla och arbeta med olika material. Barnen får också använda fantasin och utveckla den. Pedagogens uppgift är då att samtala med barnet då han eller hon skapar och även efter barnet har skapat. Barnet får då hjälp med att sätta ord på sina uttryck, bli bekräftade och stimulerade att fortsätta med att skapa.

Änggård (2006) menar att när barnen vill skapa bilder som påminner om varandras, använder samma teknik och material menas det att barnens bilder är i dialog med varandra. Pedagogers bilder och barnens bilder står också i dialog med varandra. Dialog finns även mellan sekundära genrer och barns bilder. Bilder kan stå i dialog med tv-program, sagor, leksaker och

serietidningar. När barn får berätta om sina bilder finns det en möjlighet till utveckling genom att innehållet omkonstrueras och konstrueras när barnet samtalar om bilden. I samtalet kring bilderna kan pedagoger och barn fungera som medkonstruktörer. Både verbalt men även ickeverbalt som ljud, gester och miner finns med i berättandet kring barns bilder. Änggård, (2005, 2006) vill lyfta fram att det verbala berättandet i barns bildskapande är viktigt för deras språkutveckling.

Bild- och formskapandets historia i förskolan

Under slutet av 1800-talet växte en barninstitution som var pedagogisk motiverad fram som kallades för barnträdgård (Richardson, 2010). Från den senare delen av 1800-talet fram till 1930-talet var Fröbeltraditionen dominerade i barnträdgårdens verksamheter och Freidrich Fröbel var grundare som utformade lekgåvor (Richardson, 2010). Bendroth-Karlsson (1998) tolkar att lekgåvorna fungerade som pedagogiska hjälpmedel för att barnet ska få växa och utvecklas fritt. En av lekgåvorna var papper och penna. Fröbel hade även detaljerade metodanvisningar som pedagogerna skulle följa. Under sekelskiftet började Fröbelpedagogiken att kriterats av progressiva tänkare i USA. En av dessa var John Dewey som idag ses som den viktigaste teoretikern för den progressiva pedagogiken. Författaren tolkar att Dewey tyckte att det var viktigt att utgå från barnets intressen och naturliga anlag. Vidare tolkar författaren att Dewey menar att barn lär genom att göra och även att lära genom att leva (Bendroth-Karlsson, 2010).

Bendroth-Karlsson (1998) tolkar även att Dewey ser det som en demokratisk rättighet för människor att få vara estetiskt aktiva. På 1930-talet växte kritiken mot Fröbelpedagogiken i Sverige och den kritiserades för att bland annat ge "småpysslet" för mycket plats och vara för auktoritär.

Christensen Simmons (1977) skriver att en handbok för barnträdgårdsarbete gavs ut 1945 av Stina Sandell och den förespråkade en aktivitetspedagogik som var inspirerad av Elsa Köhler som varit påverkad av Dewey. I boken skriver hon bl.a om hur barnet kan få skapa fritt utan modeller och mallar. Hon argumenterade även för att barn lär genom att göra och uppleva. En gång blev Elsa Köhler inbjuden till systrarna Ellen och Maria Moberg som grundat den första folkbarnträdgården. Elsa Köhler förespråkade en friare sysselsättning för barnen än tidigare. Den traditionella styrda sysselsättningen skulle förkastas och barns fria skapande skulle prioriteras.

Ytterligare en person som är känd för det fria skapandet är Herbert Read. Han menade att barnen skulle ha frihet att få uttrycka sig och att pedagogernas roll var att understödja barnen utan att lägga sig i och störa. (Read, 1956).

Richardson (2010) förklarar att under 50- och 60-talet betonades vikten av att skapa för att stimulera den motoriska utvecklingen och inte så mycket om att pröva olika material på ett friare sätt. Vidare konstaterar författaren att 1973

kom riksdagsbeslutet om allmän förskola där en gynnsam social och fysisk utveckling skulle råda och främja en allsidig personlighetsutveckling.

Reggio Emilia pedagogikens historia

Wallin (1996) skriver att efter andra världskriget grundades i norra Italien i en liten stad som heter Reggio Emilia den filosofi som kom att benämnas för Reggio Emilia filosofin. Människorna i byn ville göra något positivt för framtiden och kom fram till att de skulle bygga ett daghem för barnen. En grupp kvinnor arbetade frivilligt under helgerna för att bygga upp ett daghem med hjälp av material och tegelstenar från förstörda byggnader. Grundaren av Reggio Emilia filosofin heter Loris Malaguzzi. Loris var från början pedagog men även psykolog och hade arbetet mycket med både vuxna och barn. Han fick höra talas om bygget och cyklade dit. Loris blev mycket berörd av människornas engagemang och han erbjöd dem all sin kunskap och ur det praktiska arbetet växte nu en ny syn på barn och vuxna. (Wallin, 1996).

Häikö (2007) påtalar att i Reggio Emilia pedagogiken ses det skapande barnet som fritt med många möjligheter. Individerna får stöd i att uttrycka sina idéer och tankar i något de skapat där tankar och känslor blir synligt för dem själva och för andra. Barnens skapande blir sedan en diskussion om barnets erfarenheter. Bendroth-Karlsson (1998) tolkar att i Reggio Emilia pedagogiken arbetar pedagoger med skapande i temaform vilket pedagoger anser möjliggör fördjupade kunskaper hos barnen. Idéer på aktuella teman väljs antingen av barnen eller av pedagoger. Pedagoger och barn undersöker temat på många olika sätt och använder sig av olika sorters material vilket kräver tid och kunnig vägledning.

Betydelsen av miljöns utformning

Som vi nämnde tidigare har bild- och formskapande en lång tradition i förskolan. Änggård (2005) förklarar att under åren har föreställningar om barns bildskapande skiftat. Flera av de föreställningarna lever kvar i dagens förskola och påverkar personalens arbete anser författaren som t.ex. att förskolan ska ses som hemlik. Änggård (2006) menar att utformningen av den fysiska miljön i förskolan har betydelse för bildskapandet hos barn. Föräldrar, pedagoger och barn kan ha en inverkan i vad som kan göras i miljön. Författaren skriver att beroende på hur miljön är utformad påverkar denna vilka bilder barn skapar och hur de talar om bilderna. En viktig slutsats som Lind (2010) kommit fram till i sina studier av barnens skapande arbete i förskolan är:

Om förskolan och skolan som lärande miljöer ska kunna välkomna decentrerade och distribuerade, lärande subjekt, måste miljön fungera som en relationell estetisk, diskursiv praktik. Det är en miljö där barn kan konstruera och följa olika tanke- och handlingslinjer, där de kan uppfatta, göra och kommunicera skillnader, göra jämförelser, sammankopplingar och olika val. Det är en miljö där det går att upprätta många beröringspunkter mellan deltagare utifrån olika positioner och skilda ämnesområden och med varierade verktyg. (Lind, 2010 s.284)

Nordin-Hultman (2009) jämför pedagogiska miljöer i fem engelska och sju svenska förskolor. Hon har kommit fram till att det är stor skillnad mellan svenska och engelska förskolor när det gäller miljön. Engelska förskolor har en miljö som är mer inspirerande för skapande än svenska förskolor. Granberg (2001) beskriver att en tilltalande miljö stimulerar små barns bild- och formskapande. Wehner-Godée (2010) menar att när det gäller utbud av material, strikt tidsindelning och inredning i förskolor ser det ungefär lika ut över hela Sverige. Författaren anser att pedagoger måste förändra tanken om att behandla alla som att de skulle vara lika. I stället kan pedagoger rikta in sig på att olika miljöer och material kan ge utmaningar och sätta igång barnens fantasi och kreativitet.

Åberg och Lenz-Taguchi (2005) beskriver i sin bok om utvecklandet av den pedagogiska praktiken i en förskola. Författarna berättar att innan förändringen av miljön så fanns det inget som berättade om förskolans innehåll eller om barns intressen. Förskolan uppfattades som hemlik. Miljön utformades utifrån den uppfattningen. Skapande material fanns inte tillgängligt utan var undanstoppade i ett förråd. Det medförde att barnens möjlighet till fritt skapande på förskolan var begränsade. Det var även omständigt när barnen skulle måla. Det var en hel procedur med att plocka fram och ta bort. På grund av att det tog mycket tid erbjöds barnen att måla bara en gång i veckan, och det gjorde att barnen fick måla vid ett och samma tillfälle. Någon fundering över miljöns betydelse hade pedagogerna på förskolan inte gjort, utan miljön ordnades utifrån vad de ansåg var bra för barnen just då. Enligt författarna kan pedagogers uppfattning om barns lärande och förskolans roll visa sig hur pedagogerna har iordningställt miljön i den pedagogiska verksamheten. Författarna menar att pedagoger kan utforma miljön utifrån barnens intressen. (Åberg och Lenz-Taguchi, 2005).

Rummets betydelse för fantasi och kreativitet

Granberg (2008) anser att det är viktigt med namn på rummet, det säger något om vad som är tänkt att göra där. Hon anser att *Målarrum* inte är ett bra namn på ett rum eftersom tanken försvinner på tredimensionellt skapande. Hon menar vidare att det är bra om rummets namn kan associeras till många skapande aktiviteter. *Ateljén*, *Studion* eller *Verkstaden* anser hon är exempel på korta och bra namn. Det är viktigt att barn ges möjlighet att själva få ägna sig åt skapande aktiviteter och att de inte ska vara begränsade av särskilda rum.

Strandberg (2006) påpekar att förskolornas rum kan påverka barns lärande. Rummen förmedlar känslor, kunskaper, förväntningar, erfarenheter och säger något till barnen. Ett rum kan underlätta lärande medan ett annat kan försvåra lärandet. Ett exempel som gynnade barnens utveckling var när pedagogerna tog ner material och placerade det i barnens ögonhöjd på en förskola.

Rummets rymd, yta, inredning och design är några av de saker det handlar om i utvecklingen av ett rum. Det som prioriteras först i utformningen av ett rum är att det ska gynna aktiviteter för utveckling och lärande och inte att rummet ser fint ut. Sandberg (2008) påpekar att flera studier visar på att förskolans byggnad och olika rum bär på information, kulturella och sociala regler för vad som förväntas att ske där. Hon beskriver också hur rummets möblering, material och regler som gäller i rummet har betydelse för hur barn agerar och lär i rummet.

I Reggio Emilia filosofin anses att rummet talar genom sin inredning och utformning (Häikiö, 2007). Detta innebär att rummet är som en tredje pedagog där det finns plats både för gruppen och individen. Viktigt är kommunikation mellan varandra och det ska finnas möjlighet till skapande av relationer. Vidare skriver författaren att rummet är barnens arbetsplats och ska stimulera kreativitet, spegla barnets utveckling, vara utvecklingsskapande och självständiggörande samt visa på en människosyn där barnet kan känna sig kompetent. Wallin (1996) påtalar att *Ateljén* fungerar som *Verkstad, Laboratorium och Bildrum*. Miljön där ska vara tillåtande och skapa en nyfikenhet hos barnen till utforskande och samspel.

I Änggård (2005) avhandling är syftet att ur ett aktörsperspektiv, diskutera och analysera barns meningsskapande och agerande i bildaktiviteter. I sin studie studerade hon två förskolor. I studien framkom att barnens meningsskapande och agerande i olika bildaktiviteter framstår i första hand som ett sätt att skapa samhörighet med andra barn. I studien såg hon att barn satt övervägande tillsammans vid producerandet av bilder. Bara i två utav 35 fall satt ett barn och producerade bilder ensamt. Vidare ger hon exempel som visar på att barnen i de två olika förskolorna ritade ibland motiv av samma slag. Hon menar att bildskapandet oftast är socialt eftersom att flera barn sitter och gör bilder enskilt fast bredvid varandra. Granberg (2008) beskriver att när små barn skapar tillsammans så utvecklas den sociala kompetensen och de utvecklar även förmågan till empati samt att gemenskapen i barngruppen stärks. I förskolan sker barns bildskapande oftast i grupp. Barn vill oftast göra det som andra barn gör. De använder mycket av sin tid till att skapa gemenskap med varandra, känslomässigt engagemang och vänskap är starka drivkrafter.

Inredning och tillgänglighet på material

Den bild- och formskapande miljön kan se olika ut på förskolor. Granberg (2008) anser att en rörig miljö med många olika starka färger på väggar, textilier och möbler kan skapa stress och oro hos barnen. Även hyllor som är stökiga och väggdekorationer som är röriga kan också skapa stress och oro. Hon argumenterar för att väggarna ska vara i neutrala färger och att barnens skapande konst ska pryda väggarna i barnens höjd. Varierade möjligheter till sinnliga upplevelser som ger motoriska, taktila, visuella och audiella intryck. Upplevelser och erfarenheter som samspelar med smak och doftsinnen har betydelse för små barns bild- och formskapande. Spegel, blommor,

kännarlådor, olika ljud, torkad frukt, bollar är några av de sinnesstimulerande materialen som författaren nämner. Att pedagoger ger möjlighet till att erbjuda fräscht material till barnen och skapa en trevlig miljö med till exempel blommor på bordet är inspirerade för barnen (Lindahl, 2002).

Bildskapande aktiviteter preciseras ofta genom vilken teknik eller vilken sorts material som används i aktiviteterna kring bildskapandet (Lind, 2010). Den viktigaste egenskapen på ett skapande material är att den kan förändras. Det är viktigt att barn får möta samma material ofta för det ger dem chans att klottra, behärska materialet och då blir materialet ett uttrycksmedel. När barnen får testa olika tekniker och material så stärks skapandet. Även lärandet fördjupas både känslomässigt och tankemässigt (Häikiö, 2007, Granberg, 2008, och Lindahl, 2002). När barnet ska ta till sig material och tekniker så behöver de tid så att barnet ska kunna behärska materialet och kunna använda det som uttrycksmedel (Granberg, 2008, Häikiö, 2007).

Både Granberg (2008) och Häikiö (2007) menar att det alltid ska finnas material framme och tillgängligt i rätt höjd för att barnen ska inspireras och utmanas till skapande aktiviteter. Författarna menar att det som alltid ska finnas tillgängligt är ett basmaterial som t.ex. lim, tejp, staffli, naturmaterial (kottar pinnar mm), garn, tyger, färgpennor, papper i olika färger och storlekar, färdigblandad limfärg i burkar med lock och penslar.

Pedagogers arbete med miljön för barns bild- och formskapande

Åberg och Lenz-Taguchi (2005) skriver att:

Det är först när vi lyssnat på det barnen tänker och gör som vi kan skapa en meningsfull miljö som väcker barns lust och nyfikenhet att söka kunskap i dialog med varandra. På detta sätt blir barnen delaktiga och påverka sin egen miljö, och det är vårt ansvar. (s.33)

Vi tolkar att Åberg & Lenz-Taguchi (2005) menar att det är pedagogers ansvar att skapa en miljö som ska främja barns utveckling och lärande utifrån barns intresse. Wallin (2008) påtalar att pedagoger blir mognare och bättre av sina misstag. Att det inser att pedagoger ibland är otillräckliga och måste förlåta sig själva. Hon anser också att pedagoger kan behöva ta videokameran eller kollegor till hjälp för att se sig själva. Tarr (2001) menar att i Reggio Emilia filosofin tar pedagogerna stöd av en handledare som kan ge dem idéer om hur de kan arbeta med barns bild- och formskapande. Handledaren kallas för ateljérista. Trots att ateljéristan tillhör arbetslaget så är inte pedagogerna bundna att arbeta sida vid sida med ateljéristan. Häikiö (2007) påpekar att ateljéristan har i sitt skapande arbete i ateljén en roll som medforskare; bevittnare, bekräftare utmanare, och sakkunnig inom det konstnärliga. Inom Reggio Emilia filosofin tolkar Tarr (2001) att det är mycket viktigt att pedagogerna ofta för dialoger mellan varandra. Pedagogerna diskuterar tankar och idéer mellan varandra för att sedan kunna använda det för att arbeta vidare och utmana barnen.

Häikiö (2007) skriver att i Reggio Emilia filosofin finns också en pedagogista som skapar relationer mellan förskola och samhälle. I Sverige handlar rollen mycket om att föra ut idéer eller metoder som ska integreras och utföras i verksamheten. Pedagogistan arbetar också nära barnen via dokumentationer och observationer där också pedagogerna bidrar. Pedagogistan fungerar som reflektionspartner eller observatör. Vid reflektion av observationer får pedagoger och pedagogistan tillsammans syn på barnens lärande och vad det är i den pedagogiska situationen som har betydelse. Vidare kan pedagogistan hjälpa till att bl.a. lyfta teorier om barns lärande och frågeställningar kring miljöns betydelse.

Både Häikiö (2007), Åberg och Lenz-Taguchi (2005) påtalar att dokumentation är bra som stöd för barns lärande och utformningen av miljön. Åberg och Lenz-Taguchi (2005) menar att genom observation av barnens användning av ett rum kan pedagoger vidare använda materialet för att dokumentera vilket material som användes och som inte användes. Pedagogerna kan även dokumentera vilka samtal som fördes mellan barnen för att skapa en så intressant miljö som möjligt som passar alla barn i gruppen (Lenz-Taguchi, 2005). Observationen är alltid en pågående process eftersom barnens behov och intressen kan förändras (Häikiö, 2007). Både Tarr (2001) och Häikiö (2007) menar att pedagoger kan använda sig av dokumentationen för att analysera och ge ett värde åt arbetet barnen gjort. Vidare menar författarna att då kan pedagogerna även se åt vilket håll utveckling av arbetet kommer ske. Genom dokumentationen blir det synligt för barnen vad de lärt sig och då fungerar dokumentationen som stärkande och identitetspeglande. Sheridan och Pramling-Samuelsson (2001) skriver att dokumentation används för att synliggöra något. Wehner-Godée (2010) poängterar att det alltid ska finnas ett syfte eller en anledning innan pedagoger dokumenterar. Författaren menar att pedagogisk dokumentation som används i Reggio Emilia förskolor också är meningsfullt att använda i vanliga förskolor.

Syfte

Syftet är att undersöka pedagogers uppfattningar om miljöns betydelse för barns bild- och formskapande i förskolor och Reggio Emiliainspirerade förskolor

Följande forskningsfrågor används i arbetet

- Vad för uppfattningar har pedagogerna om utformningen av miljön för barns bild- och formskapande?
- Vilka uppfattningar har pedagoger om bild- och formskapandets betydelse i förskolan?

Metod

Inledningsvis beskriver vi vilken metod vi har valt och hur vi genomfört intervjuerna. Vidare presenteras vårt urval där vi redogör för vilka som har intervjuats, hur många pedagoger och vart intervjuerna har utförts. I Intervjuer för datainsamling beskriver vi hur insamling av data har skett och hur vi har arbetat med studien. Sedan redogör vi för studiens validitet och reliabilitet och forskningsetiska frågor. Vidare redogör vi resultatets genomförande. Avslutningsvis presenteras vår metoddiskussion.

Metodval

I vår studie har vi valt att utgå från en kvalitativ ansats med semistrukturerade intervjuer på grund av att det var forskningsfrågan som styrde vårt val av metod och ansats. Vårt val av semistrukturerade intervjuer ger chans till olika följdfrågor vilket gör att de finns större möjlighet till mer utförliga svar (Bryman, 2001). Intervjuprocessen är flexibel eftersom pedagogerna får prata fritt utifrån intervjufrågorna.

Urval

Studiens syfte och frågeställningar styrde vårt val av intervjupersoner och därför var förskollärare enligt oss ett lämpligt val. I studien vill vi undersöka pedagogers uppfattningar från Reggio Emilia inspirerade förskolor och andra förskolor men vi väljer att inte göra en jämförelse mellan dessa. Valet av intervjupersoner har skett utifrån geografisk närhet och bekvämlighet (Bryman, 2001). Från tre närliggande kommuner har sex förskollärare på sex olika förskolor valts ut. I varje kommun har två förskollärare intervjuats. Samtliga förskolor är kommunala och tre av förskolorna är Reggio Emilia inspirerade förskolor. Fem av sex av är kvinnor. Pedagogernas namn har vi valt att fingera för att våra informanternas identiteter ska vara skyddade. Hilma, Hanna och Veronica arbetar på Reggio Emilia inspirerade förskolor. På en av de förskolorna arbetar Hilma som är utbildad förskollärare och har arbetat ca 20 år inom yrket. Förskolan där hon arbetar har två avdelningar i åldrarna ett till tre år och tre till fem år. Veronica är förskollärare och pedagogista på en förskola med sex avdelningar. På den förskolan som Hanna arbetar på har en avdelning. Hanna tog förskollärexamen 1991 och hon är även utbildad ateljérista. På de andra förskolorna arbetar Karin, Anton och Anja. Karin är sedan ett år tillbaka förskollärare och innan dess arbetade hon sedan 1995 som barnskötare. Hennes förskola har endast en avdelning med 19 barn i åldrarna ett till fem år. Anton arbetar sedan 35 år tillbaka som förskollärare. Förskolan som han arbetar på idag har fyra avdelningar där barnen är i åldrarna ett till fem år. Anja har arbetat ett och ett halvt år som förskollärare och 25 år som barnskötare. Hon arbetar på en förskola som har tre avdelningar.

Intervjuer för datainsamling

Vi påbörjade vårt arbete med studien genom att läsa litteratur som var väsentlig för vår studie. Vidare så utformande vi olika intervjufrågor som var av betydelse till vårt syfte. Innan vi intervjuade pedagogerna provintervjuade vi varandra i syfte att upptäcka ifall frågorna var lämplig (Dimenäs, 2006). Vi märkte under tiden vi intervjuade varandra att en del frågor behövde formuleras om för att de var svåra att svara på. När vi kände oss nöjda och hade sammanställt frågorna tog vi först kontakt via telefon med de förskolor som vi valt ut.

Inför intervjuerna tog vi personlig kontakt via telefon. Missiv (se bilaga 1) skickades ut via mail till fem av de tillfrågade informanterna och ett via posten till en informant. I missivet gavs bland annat ut information om oss, syfte med studien och etiska huvudkrav. Våra intervjufrågor skickades också i förhand tillsammans med missivet (se bilaga 2). Tanken var att vi båda skulle delta vid varje intervju men pga. tidsbrist och sjukdom delades intervjuerna upp och vi utförde tre stycken var. Intervjuerna genomfördes fysiskt på respektive förskola i fem av sex fall. I det sistnämnda fallet gjordes en mailintervju först och därefter ställdes följdfrågor genom en telefonintervju som spelades in.

Utifrån pedagogernas uppfattningar har de fått svara på våra intervjufrågor. Eftersom vi ville att intervjun skulle kännas så naturlig som möjlig och fungera som ett samtal valde vi därför semistrukturerade intervjuer med öppna frågor för att ge utrymme och möjlighet till mer utförligare svar (Bryman, 2001). Innan intervjun började spelas in fick pedagogerna möjlighet att ställa frågor. Vi frågade om informanternas godkännande till att vi använde oss av att föra anteckningar och spela in med diktafon. Följdfrågor ställdes beroende på informanternas svar på frågorna. Både Dimenäs (2006) samt Kvale och Brinkmann (2009) nämner väsentliga aspekter om intervjuer. En stor fördel är att använda diktafon (ljudupptagare) när man intervjuar för då kan intervjuaren fokusera på intervjun och samtalet. Tanken var att vi båda skulle delta vid varje intervju eftersom vi hade tänkt att en av oss skulle sköta diktafonen medan den andra skulle anteckna och lyssna för att kunna ställa väsentliga följdfrågor. Kvale och Brinkmann (2009) menar att för att kunna ställa passande följdfrågor krävs aktivt lyssnande och koncentration.

Validitet och reliabilitet

Kvale och Brinkmann (2009) skriver i sin bok att med validitet menas att forskare undersöker sådant som de haft i åtanke att undersöka det vill säga alltså studiens giltighet. Studiens syfte var att undersöka pedagogers uppfattningar om miljöns betydelse för barns fria bild och formskapande i förskolor och Reggio Emiliainspirerade förskolor. Vi har ansträngt oss att utifrån de sammanställda intervjufrågorna hålla oss inom området för studiens syfte. Vid intervjutillfället med pedagogerna förtydligade vi att det var deras åsikter som var av betydelse vilket vi förmodar påverkade att pedagogerna utgick ifrån deras uppfattningar när de svarade på intervjufrågorna. Det vi

upptäckte var att om vi hade haft fler erfarenheter samt kunskaper kring intervjuer tror vi att det kunnat leda till att fler följdfrågor ställts av oss. Vi sammanfattade och formulerade till stor del intervjufrågorna utifrån det syfte vi hade med studien och utifrån forskning som anknyter till vårt ämne som finns i vår bakgrund. Att göra på detta sätt gav en större vidd av informationen som var av vikt till vårt arbete. Med detta har vi eftersträvat att öka validiteten i studien.

Kvale och Brinkmann (2009) menar att med reliabilitet avses tillförlitligheten i en studie dvs. hur forskningsresultatet kan återskapas vid ett annat tillfälle av andra forskare. Utifrån syftet med studien använde vi kvalitativa intervjufrågor i syfte att få pedagogernas åsikter. Om vi skulle göra om intervjuerna igen med pedagogerna så tror vi att svaren skulle vara liknande men utifrån nya synvinklar på grund av ett nytt tankesätt (Kvale, Brinkmann, 2009). Alla pedagoger som vi intervjuade var tillmötesgående och intresserade att vara delaktig i studien och hjälpa oss. Nästan alla intervjuerna spelades in med diktafon vilket gjorde att vi kunde lyssna på dem om och om igen, vilket resulterade till att vi inte missade något av de pedagogerna berättade, vilket gjorde vår studie mer tillförlitlig.

När det gäller studiens reliabilitet så är vi införstådda i att de tolkningar vi gjort kan ha påverkat svaren från pedagogerna (Kvale, Brinkmann 2009).

Forskningsetiska frågor

Vetenskapsrådet (2002) anger de forskningsetiska principer som gäller och dessa har vi eftersträvat att följa i vår studie. Forskningsetiska principer är till för att skydda individen mot kränkning, förödmjukelse, psykisk och fysisk skada och det kallas för Individskyddskravet. Vidare kan man dela in Individskyddskravet i fyra huvudkrav och dessa krav kallas Informationskravet, Samtyckeskravet, Konfidentialitetskravet och Nyttjandekravet. I vårt missiv (se bilaga 1) har vi tagit hänsyn till det forskningsetiska principer. Vi både ringde och mailade ut ett missiv till var och en om vårt syfte med studien, de villkor som fanns för deltagande och våra namn. Vi berättade även att det var frivilligt att delta i studien och med det har vi utgått från informationskravet. Samtyckeskravet har behandlats genom att informera alla informanterna om deras möjlighet att själva avgöra ifall de ville medverka i studien och att de när som helst under intervjun har rätt att avbryta den. Genom att vi i studien inte talar om ålder eller namn på informanterna eller namn på förskolorna har vi följt konfidentialitetskravet. Vi valde i stället att använda oss av fingerade namn på våra informanter. Nyttjandekravet berördes eftersom vi var noggranna i våra intervjuer att tala om för informanterna att materialet som samlats in endast används till denna forskningsstudie.

Resultatets genomförande

När vi skulle analysera alla våra intervjuer försökte vi ta hjälp av meningskoncentrering som en metod (Kvale & Brinkmann, 2009). Vi började med att samla ihop frågor med svar från pedagogerna och överförde dessa till ett dokument. Därefter läste vi alla svar vi fått av intervjupersonerna för att få syn på helheten. Som steg nummer två gjordes en sortering av varje enskild pedagogs berättelse som vi tyckte var av vikt i förhållande till de olika intervjufrågorna. Pedagogernas utsaga strukturerades upp under varje fråga och överfördes till ett nytt dokument. Som steg nummer tre så skapade vi två centrala övergripande kategorier *Bild- och formskapandets betydelse i förskolan* och *Miljöns betydelse för barns fria skapande med bild och form*. Därefter diskuterade vi svaren i respektive tema och kunde då urskilja underkategorier utifrån skillnader och likheter i pedagogernas svar. Utifrån detta skapade vi kategorier som fjärde steg. Under *Bild- och formskapandets betydelse i förskolan* kunde vi urskilja *Fritt bild-och formskapande*, *Styrt bild-och formskapande* samt *Bildskapande leder till lärande inom andra ämnen*. Under den andra befintliga kategorin *Miljöns betydelse för barns fria skapande med bild och form* fann vi: *Rummets betydelse för barns möjlighet till fantasi och kreativitet*, *Tillgängligt och otillgängligt material* samt *Barns inflytande i utformningen av miljön*. Till sist kopplade vi samman de delar utifrån intervjun som var väsentliga och skrev samman all information i en berättande text i resultatavsnittet. Uttryck som ex stamning och slang och har tagits bort i citaten för att undvika att våra intervjupersoner blir igenkända eller framställs som förlöjligande på något sätt vilket vi inte vill utsätta dem för. I övrigt är citaten pedagogernas egna ord.

Metoddiskussion

Utifrån studiens syfte gjorde vi en intervjustudie. Vi tolkar pedagogers uppfattningar vilket är avvärdbart i en kvalitativ metod. Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer med öppna frågor vilket resulterade i att vi fick öppna och vida svar (Bryman, 2001). Vi fick delvis ställa följdfrågor för att svaren skulle bli mer utförliga. Pedagogerna gav oss svar som är kopplade till vårt syfte vilket var vår tanke när vi utformade frågorna. Dock upplever vi att svaren gick in i varandra något som också en av pedagogerna uttryckte. Det var svårt att sedan kategorisera eftersom vi tyckte att svaren passade in på många kategorier. Därför valde vi att använda oss av färre kategorier.

Att vara på plats fysiskt tillsammans med pedagogen som intervjuas tycker vi är att föredra framför mailintervju med kompletterande telefonintervju som vi fick göra i ett av fallen pga. sjukdom och tidsbrist. Dock var telefon bättre än mail enligt vårt tycke för att de talade orden upplevde vi sa mer än de skrivna. Efter intervjuerna transkriberades alla intervjuer och genom att vi hade använt oss av diktafon var arbetet tidskrävande vilket Trost (1997) också menar. Dock ger det arbetet en högre validitet och reliabilitet än om vi skrivit ner allt för hand för då kan vi ha missat viktiga delar. Vi valde att endast göra intervjuer. I efterhand tänker vi att observationer tillsammans med intervjuer kanske hade gett oss en mer bredare bild av studien.

Resultat

I den här delen visar vi på de resultat som vi har tolkat fram utifrån våra intervjuer. Vi använder oss utav citat från pedagogerna som stödjer våra tolkningar och för att tydliggöra. Alla pedagoger benämns vid fingerade namn som vi nämnt tidigare. Vi har använt oss utav två övergripande kategorier där rubrikerna är: *Det bild- och formskapandets betydelse i förskola* samt *Miljöns utformning för barns fria bild- och formskapande*. Utöver de övergripande rubrikerna följer underrubriker.

Bild- och formskapandets betydelse i förskolan

Under den här kategorin beskriver vi vårt resultat av pedagogernas berättelser kring betydelsen av både det fria och styrda bild- formskapandet i förskolan.

Fritt bild-och formskapande

Gemensamt för pedagogerna är att fritt bild- och formskapande ger barnen möjlighet att skapa och uttrycka sig fritt. Anton uttrycker att:

Den är väldigt betydelsefull att barnen med stort urval och stort antal olika material får lära sig att uttrycka skapa känna (Anton)

”Fritt” bild- och formskapande väcker dock funderingar hos pedagogerna. Är fritt att skapa själv med andra eller blir det styrt då? Utifrån pedagogernas egna uppfattningar kan vi se att berättelserna kring vad fritt innebär skiljer sig åt men det finns även likheter. Pedagoger ger uttryck för att samspel och språk har betydelse i barns fria skapande med bild och form. I ett sociokulturellt perspektiv är samspelet och språk viktigt för lärandet.

För mig är bild och form ett skapande för barnen där ordet ”fri” kan diskuteras vad man lägger i det. Jag tycker också att barnen kan både välja motiv och måla utifrån eget huvud. Man kan ha pedagoger som är medforskande i skapandet som kan komma med tillägg till barnet. (Veronica)

Vi tolkar att medforskande handlar om att den vuxne kan vara med och ge stöd för att utveckling ska ske. Samspelet spelar alltså stor roll mellan den vuxne och barnet. Vi uppfattar även att Veronica menar att samspelet mellan barnen har betydelse. Det förefaller som Anton menar motsatsen när det gäller fritt skapande i samspel med andra barn:

Ska de sitta ensam eller sitter de två stycken sitter de då och sneglar på varandra och kikar, han gör så då gör jag likadant. Då är det ju inte riktigt fritt. (Anton)

Den tolkning som vi gör av Anton uttalande är att han påtalar att fritt bild- och formskapande handlar om att barnet ska vara avskild från andra som kan

påverka fantasin och skapandet vilket skiljer sig från det sociokulturella perspektivet. Uppfattningen som vi får är att Anton ger uttryck för att han ser en baksida av samspelet och språket. Han uttrycker att det inte finns fritt skapande fullt ut, eftersom barnen alltid påverkas av varandra.

Vi kan uttyda att språk och samspel går hand i hand eftersom samma pedagoger som berättade om samspelets betydelse även berättar om att språket har betydelse för barns fria skapande med bild och form. När barn och vuxna samspekar sker det oftast muntligt men det kan även ske på andra sätt än verbalt menar en av pedagogerna:

Ja det är viktigt att det är ett sätt för barn att uttrycka sig med och att det får olika uttrycksformer att förmedla sig med (Anja)

Pedagogernas berättelser tyder på att det är språket och samspelet som är förutsättningen för att lärande och utveckling ska ske i barns fria bild- och formskapande vilket överensstämmer med det sociokulturella perspektivet som vi tidigare beskrev.

Styrt bild-och formskapande

Resultatet visar även på att styrt bild-och formskapande förekommer och vi tolkar att pedagogerna ser positivt på det.

När det gäller bild och form och så tycker jag att man ska ha en ansvarspedagog just för att ateljén ska vara öppen och att ta emot de här barnen som vill måla och inspirera barnen som kanske tycker annat är roligare (Veronica)

Det förefaller som att Veronica menar att det ska finnas ett speciellt rum som kan främja barnens lust till att skapa. Vi tolkar att i det rummet handlar det både om ett friare skapande och ett mer styrande. I rummet bör en pedagog finnas som har som huvudansvar att locka och inspirera barnen till att skapa. Det förefaller som att barnen även själva kan få skapa utan att pedagogen styr. Vi tolkar att konsekvensen av att inte ha en tillgänglig ansvarspedagog som inspirerar är att det finns barn som inte får möjlighet till bild-och formskapande.

Hanna berättar om ett projekt med skor där barnen bl.a skulle få göra mönster av skornas sulor.

När man jobbar med projektet, så kan man som vuxen gör val att nu är det här vi ska göra och så erbjuder man det materialet till just en viss sak. Som när vi skulle göra vackra skor då hade vi använt skorna, vi hade provat skorna och har vi liksom byggt upp den miljön med skorna från början. Vi introducerade med olika stora skor, olika strukturer och när vi hade kommit så långt så att vi skulle börja använda skor just i ateljén så då plockade ju vi fram vi pedagoger fram materialet som de kunde använda till skorna som vi trodde kunde vara gångbart för den gruppen

Det framstår som att Hanna menar att bild- och formskapande aktiviteter också måste styras för att gynna barngruppen så att det blir meningsfullt så att utveckling kan ske.

Bildskapande leder till lärande inom andra ämnen

Vår tolkning är att pedagoger ger uttryck för att fritt skapande med bild och form har betydelse för lärandet. Pedagogerna ger uttryck för att bildskapande även kan leda till lärande inom andra ämnen genom att pedagogen finns med och uppmärksammar samt stöttar. De ämnen som pedagogerna belyser avgörs huvudsakligen av matematik och svenska. Karin berättar att:

Det är som en process det här skapande, och i den här processen så kan man ju koppla in annat också inte bara bild och form utan det kan bli prat om matte och svenska". (Karin)

Om man utgår från läroplanen så är det ju jättebra för allting du kan hitta hur många punkter som helst i läroplanen som stämmer överens med att få skapa" (Hilma)

Vår uppfattning är att Karin ger uttryck för att när barn använder sin fantasi och kreativitet kan andra ämnen i sin tur kopplas in spontant och naturligt och skapa lärande situationer. Hon ger uttryck för att det ingår mycket lärande i fritt bild- och formskapande liknande Hilma. Utifrån vår tolkning kan pedagogers insikt i att mycket lärande ingår i bild-och formskapande göra så att det prioriteras i förskolan.

Vår tolkning är att det är barnen som är avgörande vad för lärande som sker genom deras fantasi och kreativitet. Det förefaller om att pedagogerna tolkar och uppmärksammar vad det är för ämnen i bild-och formskapande som synliggörs. Pedagogerna kan i sin tur vidareutveckla barnens lärande på olika sätt som stämmer överens med läroplanen.

Miljöns utformning för barns fria bild- och formskapande

Under den här kategorin beskrivs hur olika faktorer som rum, material mm kan påverka barns möjligheter till fantasi och kreativitet när de ska skapa fritt med bild och form. Det framstår som att pedagogerna vi intervjuat menar att miljön har betydelse för barns fria bild- och formskapande och att den ständigt måste utvecklas.

Hanna säger att:

Alltså det är jätte viktigt att miljön är tillåtande så att det inte kommer en massa nej från de som jobbar runt omkring och att det finns material att hitta så man inte alltid måste fråga. Man kan tillsammans med en kompis få gå in och hitta på någonting, de växer ju i det (Hanna)

Utifrån Hannas citat tolkar vi att barn som måste be om att få material kan få som konsekvens att barnen inte frågar alls vilket i sin tur leder till att fantasin och kreativitet hämmas. Vi tolkar att om materialet i stället finns tillgängligt blir det mer inspirerande för barnet och han/ hon känner sig mer självständig och får vara mer delaktig i sitt eget skapande där fantasin och kreativiteten uppmuntras. Det viktigaste är att miljön är tillåtande och inspirerande. Det gäller både den synliga och osynliga miljön.

Rummets betydelse för barns möjlighet till fantasi och kreativitet

Fantasi och kreativitet behöver barnen träna på som inte bara finns och då för att barnen ska få stimulans i att kunna göra det så då måste vi också ha en miljö som talar till barnen och det är upp till oss att utföra det. (Veronica)

Vi tolkar att Veronica menar att miljön har stor betydelse för att stimulera barns fantasi och kreativitet. Vi uppfattar också att Veronica menar att det är pedagogers ansvar att skapa en miljö som ska inspirera.

Karin talar om att på hennes förskola vill de ha en ateljé där barnen kan få skapa ostört

Det som vi saknar just här på den här förskolan det är ju alltså en regelrätt ateljé där man kan stänga en dörr. Man kan lämna sina alster framme om man inte är riktigt klar. För ska vi göra det här i rummet då är ju risken stor att det kommer någon och drar sönder. (Karin)

Vi tolkar att konsekvenserna av att miljön är orolig påverkar att barnens alster kan förstöras. Det kan i sin tur leda till att barnens inte vill skapa vilket därmed medför att fantasi och kreativitet kan försvagas. Vi tänker också att en konsekvens kan bli att barnets självkänsla kan försvagas genom att de alster som han/hon skapar inte uppmärksammas och som är oviktigt. Vår uppfattning är att Karin uttrycker att det är viktigt att miljön ska ge lugn och ro när barnen ska skapa.

Tillgängligt och otillgängligt material

När det kommer till tillgängligt och otillgängligt material så framstår det som att pedagoger uttrycker att materialet alltid ska vara tillgängligt för barnen så de kan ta fram själv när de får lust att skapa.

Det ska finnas mycket material som är tillgängligt för barnen så att de kan fritt kan skapa det de vill och att de kommer in där, att det inte är för högt upp eller inlåst i något förråd eller så. (Anja)

Vi uppfattar att pedagogernas syfte med tillgängligt material är att barnen ska ha möjlighet att kunna skapa när de själva vill utan att de behöver ta hjälp av

en pedagog. Vidare framstår det som att pedagogerna visar på att de har en syn där de ser barnet som kompetent som kan mycket själv.

Men det finns en viss svårighet med material som är tillgängligt i den fria bild och formskapande miljön enligt två av pedagogerna, när det gäller det allra minsta barnen. Vi tolkar att deras placeringar av materialet har till viss del med barnens säkerhet att göra.

Vissa saker måste vi ha som vi vuxna måste plocka ner. (Hanna).

Några material som till exempel saxar får stå lite högre upp, men båda pedagogerna menar att de arbetar på att de ska bli så tillgängligt som möjligt för alla barn i alla åldrar. Hanna berättar b.l.a att de suttit tillsammans med sina treåringar och diskuterat.

Hur ska vi ordna det här så att ni kan hämta sakerna själv men vi är inte riktigt klara med den biten men det jobbar vi på (Hanna)

Hanna ger uttryck för att det finns en vilja att allt material ska vara tillgängligt men att det är svårt. Konsekvenserna av att ha material tillgängligt för barn under tre år är att materialet kan skada och därför tänker pedagogerna på säkerheten i första hand. Det förefaller som om inte allt bild- och formskapande material finns tillgängligt eftersom det är olika åldrar på förskolan. I utformningen av miljön för barns fria bild- och form skapande tolkar vi att samtliga pedagoger utgår ifrån att det ska erbjudas olika material för barnen att skapa med. Pedagoger som vi intervjuat hade ett brett utbud av bildmaterial av olika sorter och att materialet byts ut och anpassas efter barnen.

Jag tycker att det ska var liksom utveckling där inne också att det ska vara föränderligt i ateljén och ja som alla andra miljöer. Att det är viktigt att man tänker på det också men många glömmer bort det. Lösgodiset som är i sådana här små lådor med knappar verkstads skräp material att de kan man ju också byta ut så det händer något ting där inne. (Veronica)

Veronica ger uttryck för att det är av vikt med förändring som inspiration till barnen. Om barnen uppmuntras till fantasi gynnar de också miljön runt om oss och hela kulturens värld eftersom fantasin är grunden för all skapande aktivitet. Vi får uppfattningen att Veronica menar att ingen utveckling sker om vi inte förändrar den fysiska miljön.

Pedagogerna i förskolan ansåg att den fria bild- och form skapande miljön behövde utvecklas och fyra av sex pedagoger tyckte att den alltid skulle vara under utveckling.

Om vi pratar om kartor och vad barnen bor ja men då måste vi se till att det finns det i verkstan, man kan gå dit och jobba på det man vill (Hanna)

En pedagog berättar om variation av material i utvecklingen av den bild- och form skapande miljön

Lösgodiset som är i sådana här små lådor med knappar, verkstadsskräp, material de kan man också byta ut så det händer något" (Veronica).

Vi tolkar att pedagogerna byter ut materialet som ett sätt att utveckla barnens möjligheter att inspireras till något nytt.

I utvecklingen av den fria bild- och formskapande miljön ger en pedagog uttryck för att det är viktigt att tänka på att miljön hela tiden ska passa alla barn oavsett ålder

Tänka på att förändra så att det blir något nytt mm, inspirera och kanske också tänka på åldrarna där också så att de finns stegrande miljöer så att det blir liksom något lite extra när man blir äldre svårighets grad och så där så det sker någon utveckling men i verkligheten kan det vara svårt att få till det (Veronica)

Veronica berättar om vikten av pedagoger är samspelade när det ska utveckla den fria bild- och form skapande miljön.

Jag tror att det blir jobbigt och förändra om inte alla är med då blir det bara några få som får lasset. så det måste vara lite att några är lite drivande" (Veronica).

Vi tolkar citaten som uttryck för en önskan om ökat samarbete mellan pedagogerna. Om pedagogerna inte är samspelade och hjälps åt så finns det risk att pedagoger fortsätter i samma spår. Då sker ingen utveckling av den fria bild- och form skapande miljön. Även Karin menar att det är bra att flera pedagoger hjälps åt och ger varandra idéer. Hon tycker att pedagoger inte ska vara rädda för att prova och förändra. Karin menar att ibland blir det bra men ibland blir det mindre bra och då får pedagoger utvärdera och fundera på hur en förändring ska ske.

Pedagoger ger uttryck för deras uppfattningar har betydelse för utformningen av den bild-och formskapande miljön.

Ja, det är det ju absolut, jag kan ju begränsa verkligen om jag anser det. Jag har ju verkligen makten och göra så att de får möjlighet till att använda olika material (Anja)

Resultatet visar även att den psykiska miljön som handlar om förhållningssätt till barnen är viktigt. Hilma menar att pedagoger bör ge tid så att barnen får vänja sig vid nya bild-och formskapande material

När man utmanar barn med nytt material då måste man ge det ett litet tag och ibland så funkar det jätte bra och ibland så vill de inte, de vill göra någonting annat och då måste man absolut lyssna på det (Hilma)

Det förefaller som om Hilma menar att när pedagoger introduserar ett nytt material till barnen bör de ges tid för att barnen ska ta till sig det nya materialet. Pedagogerna ska inte tvinga fram materialet utan utgå från barnens lust. Vi tolkar Hanna som att barnen ska ges möjlighet till att låta intresset för materialet växa fram i sin egen takt. Barnen kan då i lugn och ro undersöka och utforska det bild och formskapande materialet.

Veronica tycker att vid användning av olika material som till exempel

när barnen har målat ska barnen självklart skölja penslarna de använt men inte i ett "renlighetstänk" så städning kommer i för hög fokus vilket är lätt i våra svenska förskolor, jag tycker inte att det gör något om det är lite stänk på något bord" (Veronica)

Det förefaller som att Veronica menar att skapandet är det viktigaste och att städningen kan hämma genom att den prioriteras. Det förefaller även som att städningen tar upp tid från skapandet. Vi tolkar att det är viktigt att barn ändå ska ta ansvar för att städa och hålla ordning.

Barns inflytande i utformningen av miljön

Här presenterar vi vår tolkning av pedagogernas uppfattningar om barns inflytande och delaktighet i den bild- och formskapande miljön.

Utifrån vårt resultat får vi intryck av att alla pedagoger delvis ger barnen inflytande och delaktighet i den fria bild- och formskapande miljön på deras förskolor. Pedagogerna menar att de bör lyssna på barnen.

Ja, man får vara med och observera bland annat och vara med och lyssna på vad barn vill vad de behöver när de skapar så att man kan förse dem med det de behöver. (Anja)

Vi tolkar Anja som att observation är en lämplig metod för att synliggöra barns intressen. Vidare tolkar vi att Anja menar att när barns intressen synliggörs kan pedagoger anpassa den bild- och formskapande miljön därefter. Det förefaller som att Anja menar att det pedagogerna kan förse barnen med handlar om material, rum och inredning.

Det är viktigt att lyssna på vad barnen efterfrågar och det gör man oftast genom dokumentation (Hilma)

Det förefaller som om att dokumentation är ett lämpligt sätt för att få syn på barnens intressen. Vidare tolkar vi Hilma som att när pedagoger får syn på barns intressen kan verksamheten utvecklas genom att pedagogerna tillför det barnen efterfrågar i miljön.

Karin berättar att det inte alltid går att lära barn bestämma:

Ibland så får man be de vänta lite grann för det är ju som sagt 19 stycken (Karin).

Det förefaller som att under en dag på förskolan så är det svårt att tillfredsställa alla barns åsikter vilket kan leda till att bild- och formskapande blir mer styrt till när möjlighet ges. Vi tolkar också Karin som att det är svårt att tillfredsställa alla barns behov samtidigt.

Veronica berättar om hennes upplevelse av hur barns inflytande i den fria bild- och formskapande miljön har förändras över tid.

Som vi arbetat förr då var det ju så då vart det ju liksom att nu ska vi måla, då måla vi på torsdag och gör det och det. På fredag gör vi det, och på tisdag går vi till gymnastiksalen, att det var mer styrt utifrån vårt tycke och tänk vad vi tyckte barnen behövde. Jag menar idag är det ju så att man ska utgå ifrån barnens lust (Veronica).

Utifrån citatet förefaller det som att förr var verksamheten mer styrd utifrån pedagogerna och barnen hade liten chans att påverka sin vardag i förskolan. Vår tolkning är att Veronica menar att det i dag handlar mer om att utgå från barnens lust och att pedagogerna ger barnen mer inflytande i verksamheten.

Sammanfattning av resultatet

Resultatet visar att utifrån syftet och de frågeställningar vi har utgått i från har vi sammanfattningsvis fått fram följande från intervjuerna som vi tolkat:

- Pedagogerna utgår ifrån att miljön ska vara inbjudande och tillgänglig. Vidare utformar pedagogerna miljön för barns bild- och formskapande för att fantasin och kreativiteten ska stimuleras. *Inredning, rum och material* har enligt pedagogerna stor betydelse för hur den bild- och formskapande miljön upplevs. Vi tolkar att det är viktigt att miljön anpassas efter barnens individualitet för att miljön ska vara meningsfull. Vi tolkar även att alla pedagogerna är medvetna om att de har stort ansvar när det gäller utformningen av miljön och därmed också förutsättningarna för barns skapande med bild och form.
- De uppfattningar som pedagoger har kring utveckling av den bild- och formskapande miljön i förskolan är att den ständigt måste utvecklas. Genom dokumentation och observation kan pedagoger tillsammans med barnen göra att utveckling blir möjligt. I resultatet framkom vikten av att alla i arbetslaget är delaktiga i utvecklingsarbetet och inte låser fast sig som kan innebära att pedagogerna går i samma hjulspår.
- Studien visar att fritt bild- och formskapandet har betydelse i förskolan. Det är framförallt lärande av andra ämnen, språk, samspel, fantasi och kreativitet som nämns. Utifrån vårt resultat tolkar vi att pedagogerna ser olika på vad de fria bild- och formskapandet innebär och att det behövs både styrt och fritt för att utveckling ska ske.

Diskussion

I den här delen diskuterar vi *Betydelsen av barns bild- och formskapande i förskolan* samt *Miljöns betydelse för barns skapande med bild- och form* utifrån resultat och litteratur. Därefter presenteras några slutord samt förslag på fortsatt forskning.

Betydelsen av barns bild- och formskapande i förskolan

Fritt skapande med bild och form

I resultatet förefaller det som att pedagoger menar att barns fria bild- och formskapande är betydelsefull genom att barnen får skapa och uttrycka sig fritt. Intressant är att resultatet även pekar på att "fritt" bild och formskapande kan tolkas på olika sätt och är beroende av pedagogens uppfattningar. Vi grundar den tolkningen på att vi ser att pedagogerna som vi intervjuat har olika svar kring vad fritt innebär. Read (1956) och Löfstedt berättar om att barn ska ha frihet när de ska uttrycka sig och att pedagogernas roll är att understödja utan att lägga sig i och störa barnen. Under arbetet med studien började vi själva reflektera vad fritt skapande med bild och form egentligen innebär eftersom pedagogerna som vi intervjuat uttryckte en osäkerhet kring vad fritt innebär. Frågan som vi ställer oss är om det fria skapandet egentligen är styrt?

Vidare visar resultatet att pedagoger ger uttryck för att språk har betydelse i barns fria skapande med bild- och form. Mot bakgrund av Änggård, (2005, 2006) och Granbergs (2008) teorier innebär det sannolikt att det verbala berättandet i barns bildskapande är viktigt för deras språkutveckling.

Resultatet visar även att pedagoger menar att samspel ingår i bild- och formskapandet. Även Änggård (2005) har kommit fram till i sin avhandling att samspel sker i barns bildskapande. Författaren såg att i det flesta av fallen satt barnen och skapade tillsammans och använde sig av liknande konversationer. På ett liknande sätt menar Säljö (2010) att språk och samspel är något som går hand i hand och är viktigt för lärandet i ett sociokulturellt perspektiv. I resultatet tolkade vi att det även finns en baksida med samspelet och språket i det fria skapandet med bild och form. Genom att pedagoger låter barn sitta och skapa tillsammans kan det påverka vad barnen skapar för bilder. Skapandet kan därmed bli mer styrt där barnets egen fantasi kan hämmas. Vår uppfattning är att pedagoger ändå bör låta barn få sitta tillsammans och skapa för att utveckla fantasin vilket överensstämmer med det sociokulturella perspektivet.

Styrt bild-och formskapande

I resultatet framkommer att en blandning finns mellan styrt och fritt bild- och formskapande i förskolan samt att pedagoger ser positivt på det. Det bekräftas även av Änggård (2005) och Löfstedt (2001) som har genom sina forskningar kommit fram till att enbart fritt bildskapande inte är det enda rätta. Författarna

menar att det behövs bildaktiviteter som är styrda av pedagoger för att ge barn tillgångar till olika uttryckssätt i bildskapande. På liknade sätt säger Änggård (2005) att barn nog inte ens skulle rita om de inte skulle bli påverkade av vuxna. Det skiljer sig mot Vygotskij (1995) som menar att den främsta formen av skapande för små barn är ritandet och att det är något som de gärna vill göra utan att vuxna behöver uppmuntra till det. Ritandet erbjuder barnet ett enkelt sätt att uttrycka sig som engagerar dem. Det kreativa och skapande arbetet har betydelse för barnets mognad och utveckling. Små barn som t.ex. gör huvudfotingar tecknar inte efter verkligheten utan ifrån minnet. Samtidigt menar författaren att individens skapande begränsas till att återge de gamla, vore hon en individ som endast var betonad på det förgångna. Människan skulle endast anpassa sig till efter världen i den utsträckning som han eller hon återskapande det för gångna. Vi tolkar Vygotskij (1995) som att det också är viktig med vuxenstöd vilket stämmer till en viss del överens med Änggård (2005) som menar att barnens bildskapande skulle utan vuxenstöd bli mera mediedominerat och likriktat.

Miljöns betydelse för barns skapande med bild och form

Resultatet visar att pedagoger ser som sitt ansvar att iordningställa en miljö som sätter igång barns fantasi. Resultatet kan här jämföras med Vygotskij (1995) som skriver om hjärnans kombinatoriska förmåga. Förutom att barnen kan skapa ur minnet så kan fantasin utvecklas genom att människan skapar. Det är människans skapande sysselsättning som gör henne framtidsinriktad, som formar sin framtid och i samma stund förändrar sin nutid. Mot bakgrund av ovanstående menar vi att fantasi kan utvecklas och stimuleras utifrån den miljö som pedagogerna ordnar. I resultatet framkommer också att pedagoger ser som sitt ansvar att ständigt utveckla den bild- och formskapande miljön i förskolan.

Vidare visar resultatet på en önskan om ökat samarbete mellan pedagogerna. Om pedagogerna inte är samspelade och hjälps åt så finns det risk att pedagoger fortsätter i samma spår. Då sker ingen utveckling av den fria bild- och form skapande miljön. Resultatet pekar också på att pedagoger i stället kan hjälpas åt och ge varandra idéer samt att inte vara rädd för att prova och förändra i miljön för att sedan utvärdera den. På ett liknade sätt påtalar Wallin (2008) att pedagoger blir mognare och bättre av sina misstag. Författaren menar också att pedagoger kan behöva ta videokameran eller kollegor till hjälp för att se sig själv.

I resultatet förefaller det som att alla pedagogerna är överens om att miljön har betydelse för barnens skapande med bild-och form. Resultatet tyder på att en miljö antingen kan vara urvattnad eller innehållsrik, vilket båda kan ha betydelse för vad barnen sedan skapar. Denna syn på miljöns betydelse stämmer överens med Änggård (2006). Författaren berättar att miljöns utformning påverkar vad för slags bilder barnen skapar. Miljön kan skapa

olika förutsättningar för barns skapande med bild och form utifrån pedagogers uppfattningar.

Resultatet visar att om en miljö är orolig kan det påverka barnens bild- och formskapande negativt. Resultatet pekar på att det är en fördel med att ha ett rum där barnen kan skapa ostört och ge lugn och ro. Vi tänker att i ett rum där pedagoger inte låter barnen få möjlighet att skapa i lugn och ro kan medföra att fantasi och kreativitet hämmas. Häikiö, (2007) beskriver att rummet är barnens arbetsplats och ska stimulera kreativitet, spegla barnets utveckling, vara utvecklingsskapande och självständiggörande samt visa på en människosyn där barnet kan känna sig kompetent. Wallin (1996) påtalar att *Ateljén* fungerar som *Verkstad, Laboratorium och Bildrum*. Miljön där ska vara tillåtande och skapa en nyfikenhet hos barnen till utforskande och samspel. Ur ett sociokulturellt perspektiv prioriteras att rummet ska gynna aktiviteter för utveckling och lärande och som andra prioritering att rummet ser fint ut. (Strandberg, 2006)

Material och inredning

Enligt resultatet utgår samtliga pedagoger från att det ska erbjudas olika material för barnen att skapa med. Det förefaller som att pedagogerna har ett brett utbud av material av olika sorter. Vidare pekar resultatet på att materialet även ska vara tillgängligt för barnen att ta fram när de får lust att skapa. Granberg (2008) och Häikiö (2007) menar också att det alltid ska finnas material framme tillgängligt i rätt höjd för barnen som ska inspirera och utmana till skapande aktiviteter. Whener-Godée (2010) som skriver att pedagogerna måste förändra tanken om att behandla alla som att de skulle vara lika och i stället rikta in sig på att olika miljöer och material kan ge utmaningar och sätta igång aktiviteter vilket vi samtycker till. Dock funderar vi på hur det praktiskt ska fungera i praktiken. Resultatet visar att det finns ett överdrivet renlighetstänk i de svenska förskolorna vilket överensstämmer med Nordin-Hultman (2009) som även upplever att det är lättstädat och rumsrent material som finns tillgängligt på svenska förskolor. Det som är kladdigt, blött och kan spridas ut och skapa oordning placeras oftast otillgängligt. Författaren menar vidare att det finns allmänt lite bild- och formskapande material i förskolan. Resultatet antyder att det finns ett brett utbud av material vilket skiljer sig från Nordin-Hultman (2009) som skriver att det finns lite material på de svenska förskolorna.

I resultatet framkommer att fritt bild- och formskapande för de yngre barnen har sina svårigheter gällande material vilket överensstämmer med Änggård (2005) som menar att ett och tvååringar inte alltid har fri tillgång till saxar, tuschpennor och flytande färger av naturliga skäl. Änggård (2005) menar att säkerheten kommer alltid i första hand när det gäller material som kan skada vilket även överensstämmer med vårt resultat. Vidare visar resultatet på att det är fördel med att ha en pedagog med särskilt ansvar för barnen i ateljén. Bairds et al. (2013) och Tarr (2001) skriver att en ateljérista kan övervaka säkerheten samtidigt som barnen kan få undersöka och upptäcka med alla sina

sinnen. Författarna menar att det i sin tur stödjer barns utveckling. Vi menar att konsekvensen att inte ha en tillgänglig ansvarspedagog kan ge barnen begränsade möjligheter till bild- och formskapande material som i sin tur kan begränsa barnens intresse.

Barns inflytande i utformningen av miljön

I resultatet framkom att en förändring har skett historisk där pedagogerna tidigare styrde mer över barns bild-och formskapande. Troligen beror det på att fler och fler kommuner och förskolor har inspirerats av Reggio Emilia pedagogiken där pedagogerna tagit ut delar som de anser är bra in i verksamheten. Vi tror att pedagoger i en icke uttalad Reggio Emilia inspirerad förskola i bland kan använda sig av samma pedagogik som en förskola som är uttalad Reggio Emilia inspirerad. I läroplanen för förskolan finns tydliga spår av den inspirerande pedagogiken från Reggio Emilia som har gett en vitalisering och förnyelse av svenska förskolor (Colliander et.al).

Vidare visar resultatet på att idag lyssnar pedagoger mer på barnen än tidigare och det görs bl.a. genom pedagogisk dokumentation och observation. Wehner-Godée (2010) menar att pedagogisk dokumentation som används i Reggio Emilia förskolor också är meningsfullt att använda i vanliga förskolor. Häikiö, Åberg och Lenz-Taguchi (2005) skriver att dokumentation är bra som stöd för utformningen av miljön. Observationen är alltid en pågående process eftersom barnens behov och intressen kan förändras (Häikiö, 2007).

I resultatet framkom att genom dokumentation och observation kan barns intressen synliggöras. När pedagoger får syn på barns intressen kan verksamheten utvecklas genom att pedagogerna tillför det barnen efterfrågar i miljön. På så vis får barn mer inflytande i den bild-och formskapande miljön. Det överensstämmer till stor del med Åberg och Lenz-Taguchi (2005) som menar att det är pedagogers ansvar att lyssna på barnen och utifrån det skapa en givande miljö.

I resultatet framkom även svårigheter att tillfredsställa alla barns åsikter i den bild- och formskapande miljön. Vi är av samma uppfattning att det är svårt som pedagog att tillfredsställa alla barns åsikter. Vi är utav den uppfattningen att om pedagoger lyssnar på barnen och skapar en lustfylld och inspirerande miljö som är tillåtande, tillgänglig så har pedagoger ansträngt sig till det yttersta för att tillfredsställa barns åsikter.

Slutord

Arbetet med studien har gett oss en bred inblick om pedagogers uppfattningar kring miljöns betydelse för barns fria skapande med bild och form. Vi har funnit studien mycket intressant men framförallt lärorik. Vi har fått nya kunskaper som vi kommer att ha stor användning av i arbetet med barnen på förskolan.

Denna studie visar att bild- och formskapande har stor betydelse för lärandet, framförallt språk och samspel. Att det generella ryktet om att pedagoger ger barn på förskolan en bra miljö och tid där de får utveckla sitt skapande som Braxell (2010) skriver stämmer till viss del utifrån vår analys.

Utifrån vår studie finner vi det intressant att definitionen fritt skapande med bild och form betyder olika beroende på vad olika människor lägger i ordet "fritt". Löfstedt (2001) menar att fritt bild- och formskapande handlar om att barn bör få frihet att uttrycka sig och att pedagogernas roll är att understödja utan att lägga sig i och störa barnen. Frågan som vi ställer oss är om det egentligen finns något riktigt fritt skapande med bild och form. Studien visar att olika faktorer påverkar det fria skapandet med bild och form och att skapandet alltid då är mer eller mindre styrt. Vi uppfattar att miljön runt omkring oss, material, och samspel med andra påverkar hela tiden barnens skapande med bild- och form. Därför är barns skapande sannolikt inte fritt.

Utifrån denna studie vill vi betona vikten av att den bild-och formskapande miljön ständigt måste utvecklas. Eftersom barns intressen och behov i förskolan kan förändras (Häikiö, 2007). Med hjälp av dokumentation och observation kan pedagoger synliggöra barns intressen och behov (Åberg och Lenz-Taguchi, 2005) Genom detta kan pedagoger därefter skapa en miljö som inspirerar till skapande med bild och form i förskolan där barnen själva kan skapa utifrån sin egen lust.

Fortsatt forskning

Medan vi arbetat med studien funderade vi på hur den skulle kunna utvecklas. Vi kom fram till ett förslag på fortsatt forskning där observationer i miljöer för bild-och formskapande skulle vara intressant att genomföra. Syftet kan vara att se hur barn agerar i olika miljöer när det gäller skapande med bild och form.

Referenser

- Backman, J. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Braxell, S. (2010) *Skapande barn: att arbeta med bild i förskolan*. (1.uppl) Stockholm: Lärarförbundet.
- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Christenson-Simmons, G. (1977). *Förskolepedagogikens historia*. (1.uppl) Malmö: Natur och kultur.
- Curtis, D, Brown, K- L, Baird, L Coughlin, A-M (2013). Planning Environments and Materials That Respond to Young Children's Lively Minds *National Association for the Education of Young Children – 1313 L Street NW, Suite 500, Washington, DC 20005.*
http://www.naeyc.org/yc/files/yc/file/201309/YC0913_Curtis_Planning_Environments.pdf Hämtat 2014-02-14 16:43
- Colliander, M-A. & Strähle, L. & Wehner-Godee, C. (2010). Om värden och omvärlden: pedagogik i praktik och teori med inspiration från Reggio Emilia. Stockholm: Liber.
- Dimenäs, J. (2010). *Lära till lärare*. Stockholm: Liber.
- Granberg, A. (2001). *Små barns bild- och formskapande: Lek med former, färger och linjer*. (uppl.1:3) Stockholm: Liber.
- Häikiö, T. (2007). *Barns estetiska lärprocesser: atelierista i förskola och skola*. Diss. Göteborg universitet, 2007. Göteborg.
- Jonstoj, T. & Tolgraven, Å. (2001) *Hundra sätt att tänka-Om Reggio Emilias pedagogiska filosofi*. Växjö: Sveriges utbildningsradio.
- Karlsson, Bendroth, M. (1998) *Bildskapande i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Lenz- Taguchi. H. (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: HLS.

- Lind, U. (2010). *Blickens ordning: bildspråk och estetiska läroprocesser som kulturform och kunskapsform*. Stockholm: Institutionen för didaktik och pedagogiskt arbete, Stockholms universitet.
- Lindahl, I. (2002). Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet: pedagogers vägledning och barns problemlösning genom bild och form. Diss. Lund: Univ., 2002. Malmö.
- Löfstedt, U. (2001). *Förskolan som lärandekontext för barns bildskapande*. Diss. Göteborg: Univ., 2001. Göteborg.
- Nordin, Hultman, E. (2009). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (uppl. 1:5). Stockholm: Liber.
- Read, H. (1956). *Uppfostran genom konsten*. Stockholm: Natur och kultur.
- Richardson, G. (2010) *Svenskutbildningshistoria*. Lund: studentlitteratur.
- Sandberg, A. (2008). *Miljöer för lek, lärande och samspel*. (uppl. 1:2) Lund: Studentlitteratur.
- Sheridan, S., & Pramling Samuelsson, I. (2001). *Barns lärande- focus I kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber.
- Skolverket (2010). *Läroplanen för förskolan Lpfö 98*. (Ny, rev. Utg.). Stockholm: Skolverket.
- Skoglund, E. (1990). *Lusten att skapa*. Stockholm: Bergh
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken*. Stockholm: Norstedt Akademiska.
- Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (2: uppl.) Stockholm: Norstedt.
- Tarr, P. (2001). Aesthetic codes in Early Childhood Classrooms: What art educators can learn from Reggio Emilia. *Art Education*, Vol. 54, No. 3, Early Childhood & Interdisciplinary Challenge (May, 2001), pp. 33-39 .National Art Education [URL: http://www.jstor.org/stable/3193922](http://www.jstor.org/stable/3193922) .Accessed: 12/02/2014 07:38
- Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2002). Vetenskapsrådet (2002) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Tillgänglig 2014-03-05
- Vygotskij, S, L. (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Wallin, K. (2003). *Pedagogiska kullerbyttor. En bok om svenska barn och inspirationen från Reggio Emilia.* (Femte tryckningen, 2008). Stockholm: Stockholms universitet.

Wallin, K. (1996). *Reggio Emilia och de 100 språken.* Stockholm: Liber.

Whener-Godee, C. (2010). Att fånga lärandet- Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier. (2: uppl.). Stockholm: Liberg.

Åberg, A., & Lenz Taguchi, H. (2005). Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i Pedagogiskt arbete. (1. Uppl.) Stockholm: Liber.

Änggård, E. (2005). *Bildskapande- en del av förskolebarns kamratkulturer.* Diss. Lindköpings universitet, 2005. Lindköping. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:20796/FULLTEXT01.pdf> hämtat 2014-02-17 09:40

Änggård, E. (2006). *Barn skapar bilder i förskolan.* Lund: Studentlitteratur.

BILAGA 1: Missiv till intervjupersoner

Datum 2014-02-28

Hej!

Vi är två förskolelärarstudenter som heter Lena Andersson och Anna-Lena Ullberg och vi studerar nu vår sista termin på Mittuniversitet i Härnösand. Vi arbetar nu med ett examensarbete där syftet med studien är att undersöka pedagogers uppfattningar om miljöns betydelse för barns fria- bild och formskapande i förskolor och Reggio Emiliainspirerade förskolor. Vi själva har ett mycket stort intresse för barns bild och formskapande och inspiration till vårt examensarbete fick vi från specialiseringen Fantasteri på Mittuniversitet. Kursen präglas av ett pedagogiskt synsätt som är inspirerat av Reggio Emilia-filosofin med fokus på temaarbete och estetik. Kursen syfte är att man ska utveckla sina kunskaper kring miljöns betydelse för barns lärande. Vi planerar att intervjua 6 förskolelärare på 6 olika förskolor och vi hoppas att just Du vill bli en dem. Intervjun beräknas ta ca 45min. För att vi inte ska gå miste om betydelsefull information så vill vi under intervjun använda oss utav en diktafon (ljudinspelare) som hjälpmedel. Anledningen till att vi vill spela in intervjuerna är för att de ska kunna framföras som samtal, inspelningen minimera risken för att renskrivningen av intervjun blir felaktig. Vi hoppas att du inte har något emot det.

Vi kommer att behandla allt material konfidentiellt vilket betyder att Du som medverkar är anonym och ex att ditt namn och förskola kommer att få namn som är fingerade. Materialet kommer naturligtvis inte att användas för något annat ändamål än till vår studie. Det inspelade materialet kommer endast vi och vår handledare att ha tillgång till. Efter examinationen kommer inspelningen som vi gjort med Dig att raderas. Inför den kommande intervjun så har vi utarbetat frågor utifrån vårt syfte som vi här bifogar i förväg så att du har möjlighet att förbereda dig. Din medverkan skulle vara mycket värdefull för vår studie men det är frivilligt att delta. När vårt examensarbete är klart kommer det att publiceras av Mittuniversitetet.

Ditt svar är viktigt för oss. Svara gärna via telefon eller mail om du vill delta i en intervju så kan vi tillsammans planera in tid och datum. Vi återkommer med vår förfrågan igen om fem dagar för att få svar. Vi svarar gärna om du har några frågor

Med vänliga hälsningar

Anna-Lena Ullberg   070-xxxxxxx

Lena Andersson   070-xxxxxxx

BILAGA 2: Intervjufrågor

1. Vad har du för utbildning och erfarenhet av yrket?
2. Kan du berätta lite om förskolan som du arbetar på?
3. Kan du berätta vad fritt bild och form skapande betyder för Dig?
4. Vad ser du på betydelsen av barns fria skapande med bild och form?
5. Hur ser du på miljöns betydelse för barns fria bild och form skapande? Kan du ge exempel?
6. Kan du berätta om barnens inflytande/delaktighet i utformningen av den fria bild och form skapande miljön?